

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยใน นวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์¹

ธงชัย แซ่เจี๋ย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประเทศไทย

Factors Contributing to the Differences between the Two Thai Translations of George Orwell's 1984

Thongchai Sae-Chia

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 30 September 2022

Revised 24 April 2023

Accepted 16 June 2023

คำสำคัญ

ความแตกต่าง

ปัจจัย

สำนวนแปล

1984

Keywords:

difference,

factor,

translated version,

1984

* Corresponding author

E-mail address:

thongchia@webmail.npru.ac.th

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยจำนวน 2 สำนวนในช่วงเวลาที่ห่างกันเกือบ 40 ปี บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลนวนิยายทั้งสองสำนวน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ สำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ ได้แก่ สำนวนแปลของรัตณี เผ่าเหลืองทอง และอำนวยการชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ (สำนวนที่ 1) และสำนวนแปลของสรวิศกร กสิกรานนท์ (สำนวนที่ 2) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเวลาที่แปลส่งผลต่อความแตกต่างของกลวิธีการแปลและการใช้ภาษาในสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวน นอกจากนี้ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัยอันสัมพันธ์กับผู้แปลยังส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความแตกต่างของสำนวนแปลทั้งสองสำนวนด้วย

Abstract

George Orwell's 1984 has had two Thai translations that are separated by nearly 40 years. This quantitative textual study tries to determine what factors contributed to the differences between the first (by Rassamee Phaoluangthong and Amnuaychai Patiithatphaophon) and second (by Suang-apsorn Kasikranant) Thai translations of George Orwell's 1984. It was discovered that the main cause of those versions' discrepancies was the influence of time, which had an impact on the language and translation methods used. Additionally, the subjective constraints of translators also had an impact on translation discrepancies too.

¹บทความนี้ปรับปรุงจากส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ ซึ่งได้รับการจัดสรรทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาศักยภาพอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ปีงบประมาณ 2562 (รอบ 2)

1. ความนำ

การแปลมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวิทยาการจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งในประเทศไทย การแปลปรากฏหลักฐานผ่านทางวรรณกรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่เป็นการแปลจากภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาไทย ดังมีการแปล *มหาชาติคำหลวง* ในสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นอาทิ ส่วนการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยปรากฏหลักฐานชัดเจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังการแปลนวนิยายเรื่อง *ความพยาบาท* จากนวนิยายเรื่อง *Vendetta* ของมารี คอเรลลี (Marie Corelli) แปลโดย “แม่วัน” (นามปากกาของพระยาสุรินทราชา) นับแต่นั้นเป็นต้นมา วงวรรณกรรมไทยก็มีวรรณกรรมแปลเรื่องต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และบางเรื่องก็ได้รับความนิยมอย่างล้นหลาม เช่น วรรณกรรมชุด *แฮร์รี พอตเตอร์* หรือนวนิยายของแดน บราวน์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมแปลในประเทศไทยที่ปรากฏไม่มากนัก คือ การแปลวรรณกรรมมากกว่าหนึ่งสำนวนจากต้นฉบับเรื่องเดียวกัน ดังที่ปรากฏว่ามีการแปล *The Prophet* ของคาลิล ยิบราน สามสำนวน หรือที่ปรากฏว่านวนิยายเรื่อง *ความพยาบาท* มีสำนวนแปลของแม่วัน และ ว.วินิจฉัยกุล เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้มีผู้ศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ แล้ว แต่วรรณกรรมแปลอีกเรื่องหนึ่งที่มีสำนวนแปลภาษาไทยมากกว่าหนึ่งสำนวนและยังไม่มีผู้ใดศึกษา ก็คือ นวนิยายเรื่อง *1984* ของจอร์จ ออร์เวลล์

นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวของตัวละครเอก คือ วินสตัน สมิธ ซึ่งอาศัยอยู่ใน โອชนเนีย ที่นั่นมีผู้นำการปกครองที่ไม่ปรากฏตัวตน คือ “พี่เบิ้ม” (Big Brother) แต่จะมีรูปภาพคอยจับตามองความเคลื่อนไหวของผู้คนในสังคมอยู่เสมอ พร้อมข้อความ “BIG BROTHER IS WATCHING YOU” หากใครก็ตามแสดงออกซึ่งท่าทางหรือสีหน้าอารมณ์ที่บ่งชี้ถึงการต่อต้านการปกครองของพี่เบิ้มจะได้รับการลงโทษ นอกจากนี้การอยู่อย่างสันโดษและการมีความรักก็นับว่าเป็นความผิดอีกด้วย วินสตันทำงานในกระทรวง วันหนึ่งเขาเริ่มมองเห็นความอยุติธรรมของสังคมและเริ่มมีความคิดต่อต้าน ขณะเดียวกันวินสตันก็ตกหลุมรักจูเลีย จนทำให้เขาอยากเปลี่ยนแปลงสังคมและลุกขึ้นสู้กับความอยุติธรรมในโອชนเนีย แต่เมื่อวินสตันเริ่มมีความคิดดังนั้น เจ้าหน้าที่กระทรวงก็จับกุมเขา ทำให้เขาได้รับการลงโทษภายใต้การกำกับของ โອปอรัน ในที่สุดวินสตันก็ได้ตระหนักถึง “อำนาจ” ในการปกครองที่แม้จะไม่ปรากฏตัวตนภายในเรื่องแต่ก็สามารถส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนในสังคมโອชนเนียได้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

นวนิยายเรื่อง *1984* เป็นนวนิยายที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงทศวรรษ 1940 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองเข้าสู่ยุคสงครามเย็น ธงชัย วินิจจะกุล (2561, น. 402) กล่าวว่า บริบทสังคมและการเมืองของโลกที่แวดล้อมการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้คือช่วงเวลาที่การแบ่งเป็นฝ่ายเสรีนิยมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์บนพื้นที่ต่าง ๆ ของโลก

ขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว เมื่อพิจารณาจากมุมมองที่แตกต่างกัน ฝ่ายเสรีนิยมจะมองว่านวนิยายเรื่องนี้เตือนให้นึกถึงสังคมแบบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จซึ่งกำลังเกิดขึ้นในสังคมคอมมิวนิสต์และจะขยายตัวไปพร้อมกับการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในทุกมุมโลก ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายคอมมิวนิสต์มองว่านวนิยายเรื่องนี้กลับเสนอภาพอันตรายของสังคมทุนนิยมในโลกเสรี ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างเสรีจนเกิดอำนาจเบ็ดเสร็จรูปแบบใหม่ กล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่องนี้มีแง่มุมที่แตกต่างกันอย่างคนละขั้ว ทำลายการตีความจากนักแปลและนักอ่านเป็นอย่างมาก

นวนิยายเรื่อง 1984 ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยจำนวน 2 สำนัก ในช่วงเวลาที่ห่างกันเกือบ 40 ปี การแปลครั้งแรกเป็นผลงานของรัตมี เผ่าเหลืองทอง และ อำนาจชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ เมื่อ พ.ศ. 2520 ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ปกครองประเทศ อย่างไรก็ตาม การแปลครั้งนั้นเสร็จสิ้นและเผยแพร่เป็นเล่มนวนิยายใน พ.ศ. 2525 แม้จะผ่านไปหลายปี แต่สำนักแปลสำนักแรกก็ยังได้รับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง การตีพิมพ์ครั้งล่าสุดนับเป็นการตีพิมพ์ครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2557 ขณะที่สำนักที่สอง แปลโดยสรวงอัปสร กลิกรานันท์ เมื่อ พ.ศ. 2561 ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปีเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้น การพิมพ์ครั้งที่สองของสำนักแปลที่สองนี้ยังเกิดขึ้นในปีเดียวกันด้วย เหล่านี้ล้วนยืนยันถึงความนิยมที่มีต่อนวนิยายเรื่องนี้ในแวดวงวรรณกรรมไทยได้เป็นอย่างดี

ปรากฏการณ์ที่ตัวบทต้นฉบับหนึ่ง ๆ ได้รับการแปลเป็นภาษาปลายทางมากกว่าหนึ่งครั้ง เรียกว่า การแปลซ้ำ (retranslation) อองตวน เบร์แมน (Berman, 1990, pp. 1-2, อ้างถึงใน Gurcaglar, 2008) กล่าวว่า การแปลซ้ำเกิดขึ้นเนื่องจากการแปลที่มีมาก่อนไม่สมบูรณ์ และการแปลซ้ำจะทำให้ฉบับแปลครั้งหลังมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นมากกว่าฉบับแปลครั้งก่อนหน้า อีกประการหนึ่ง เนื่องจากต้นฉบับไม่มีปัจจัยเรื่องเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ขณะที่ฉบับแปลเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ การแปลซ้ำจึงเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างจากการแปลครั้งที่มาก่อน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ช่วงเวลาของการแปลอาจไม่ได้ส่งผลต่อฉบับแปลเสมอไป และฉบับแปลแต่ละฉบับก็อาจจะไม่ได้มีอายุยืนยาว นอกจากนี้ ซาเมห์ แฮนนา (Hanna, 2006, p. 194) ยังกล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่ออายุของฉบับแปลและความจำเป็นที่ต้องแปลซ้ำ คือ การเปลี่ยนแปลงของภาษา ซึ่งทำให้ถ้อยคำและการใช้ภาษาในฉบับแปลที่มีมาก่อนล้าสมัย จึงต้องแปลซ้ำเพื่อให้ทันสมัย

นอกจากที่นวนิยายเรื่อง 1984 ฉบับแปลภาษาไทยทั้ง 2 สำนัก แปลห่างกันเกือบ 40 ปี อันสอดคล้องกับลักษณะการแปลซ้ำดังกล่าวข้างต้นแล้ว สำนักแปลทั้งสองยังมีความแตกต่างในแง่กลวิธีการแปลและการใช้ภาษาอย่างมีนัยสำคัญ จึงน่าที่จะพิจารณาว่าความแตกต่างของสำนักแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่องนี้เกิดจากปัจจัยใด บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของสำนักแปลภาษาไทยสองสำนักในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนเรื่องการแปล ตัวบทสำนักแปลภาษาไทยที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สำนักแปลของของรัตมี เผ่าเหลืองทอง และ อำนาจชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์ ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2557 โดย

สำนักพิมพ์สมมติ (ต่อไปจะเรียกว่า ส่วนที่ 1) และส่วนแปลของสรวงอัปสร กลิกรานันท์ ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2561 โดยสำนักพิมพ์แอโรว์ คลาสสิกบุ๊กส์ (ต่อไปจะเรียกว่า ส่วนที่ 2) ส่วนต้นฉบับนวนิยายภาษาอังกฤษที่ใช้ในการศึกษาจะใช้ฉบับพิมพ์ของ สำนักพิมพ์เพนกวิ้นบุ๊กส์ (Penguin Books) กรุงลอนดอน ฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 2008

2. สังเขปทฤษฎีการแปลของคาทารินา ไรส์ในฐานะเครื่องมือประเมินงานแปล

คาทารินา ไรส์ (Katharina Reiss) มีผลงานหนังสือเล่มสำคัญคือ *Translation Criticism – The Potentials and Limitations* ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 2000 ในหนังสือดังกล่าว ไรส์เห็นว่า การประเมินงานแปลควรตรวจสอบจากหลากหลายมิติ เริ่มจากการสำรวจประเภทของตัวบทซึ่งจะส่งผลต่อการแปลอย่างมีนัยสำคัญ จากนั้นจึงสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการแปลทั้งปัจจัยด้านภาษาและปัจจัยที่ไม่ใช่ภาษา (Reiss, 2014, p. 16) การประเมินงานแปลตามทฤษฎีของไรส์จำแนกเป็น 3 มิติ คือ มิติทางวรรณกรรม มิติทางภาษา และมิติทางวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 มิติทางวรรณกรรม

มิติทางวรรณกรรม (literary category) ในความหมายของไรส์ คือ การจำแนกประเภทของตัวบท ไรส์เสนอว่า ทั้งผู้แปลและผู้วิจารณ์งานแปลต้องเข้าใจตรงกันก่อนเกี่ยวกับประเภทของตัวบทต้นทาง การจำแนกประเภทของตัวบทขึ้นอยู่กับภาษาที่ปรากฏในตัวบท เนื่องจากตัวบทใช้ภาษาเป็นสื่อในการแสดงออก ดังนั้นการจะแปลอะไรก็ตามผู้แปลต้องเข้าใจหน้าที่ของภาษาที่อยู่ในตัวบทด้วย (Reiss, 2014, pp. 24-25) ไรส์กล่าวถึงตัวบทต้นทาง 3 ประเภท คือ ตัวบทเน้นเนื้อหา (content-focused text) ตัวบทเน้นรูปแบบ (form-focused text) ตัวบทเน้นการโน้มน้าวใจ (appeal-focused text) (Reiss, 2014, p. 26) นอกจากนี้ ไรส์ยังได้กล่าวถึงตัวบทประเภทที่ 4 นั่นคือ ตัวบทสื่อโสตทัศน์ (audio-medial text) ซึ่งมีใช้ตัวบทเพื่อการอ่าน แต่เป็นตัวบทเพื่อการรับฟังหรือรับชม (Reiss, 2014, p. 27) การจำแนกตัวบทเป็น 4 ประเภทนี้ก็เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างของมิติทางวรรณกรรมของตัวบทต้นทางเพื่อที่จะสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติในการทำงานแปล หากสามารถจำแนกประเภทของตัวบทได้ก็จะสามารถเลือกวิธีการแปลที่เหมาะสมกับลักษณะที่แตกต่างกันของตัวบทได้ (Reiss, 2014, pp. 47-48)

2.2 มิติทางภาษา

มิติทางภาษา (linguistic category) เป็นการพิจารณาบทแปลในด้านลักษณะทางภาษา (linguistic features) ว่ากระบวนการแปลนำเสนอลักษณะเฉพาะทางภาษาของภาษาต้นทางให้ปรากฏในภาษาปลายทางได้มากน้อยเพียงใด (Reiss, 2014, p. 48) ในมิติทางภาษากิจกรรมการแปลเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ถึงศักยภาพของภาษาต้นทางกับภาษาปลายทาง

การเลือกสรรภาษาที่เหมาะสมกับบริบทโดยเฉพาะ และการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างลักษณะทางภาษากับบริบทโดยภาพรวม (Reiss, 2014, p. 51) ในมิติทางภาษา ไรส์จำแนกองค์ประกอบทางภาษาที่ผู้แปลและผู้วิจารณ์งานแปลควรต้องพิจารณาเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความหมาย (semantic elements) องค์ประกอบด้านคำศัพท์ (lexical elements) องค์ประกอบด้านไวยากรณ์ (grammatical elements) และองค์ประกอบด้านวัจนลีลา (stylistic elements) อย่างไรก็ตาม ไรส์ให้ข้อสังเกตว่า การประเมินองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านไม่ได้เป็นเอกเทศจากกัน แต่ขึ้นอยู่กับมิติทางวรรณกรรมหรือรูปแบบของตัวบท เช่น หากเป็นตัวบทเน้นเนื้อหา องค์ประกอบด้านคำศัพท์และองค์ประกอบด้านไวยากรณ์ สำคัญกว่าองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เป็นต้น (Reiss, 2014, p. 66) ในการแปล หากผู้แปลเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้ก็จะทำให้สามารถรักษาความหมายของภาษาต้นฉบับเอาไว้ในฉบับแปลได้

2.3 มิติทางวัจนปฏิบัติ

มิติทางวัจนปฏิบัติ (pragmatic category) เกิดจากปัจจัยภายนอกภาษาที่แวดล้อมตัวบทและส่งผลกระทบต่อภาษาทั้งในตัวบทต้นฉบับและในตัวบทฉบับแปล (Reiss, 2014, pp. 86-87) ไรส์อธิบายเพิ่มเติมว่า สถานการณ์ก็คือปัจจัยภายนอก อาจเรียกว่าบริบทสถานการณ์ (situational context) หรือบริบททางวัฒนธรรม (cultural context) (Reiss, 2014, pp. 67-68) ไรส์จำแนกบริบทสถานการณ์ออกเป็น 7 ประการ ได้แก่ สถานการณ์ในท้องเรื่อง เนื้อเรื่อง เวลาที่แปล สถานที่ที่แปล ผู้ฟังหรือผู้อ่าน ผู้พูด และการบ่งชี้ทางอารมณ์ ปัจจัยภายนอกภาษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การประเมินการแปลอย่างรอบด้านสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การแปลทั้งในภาษาต้นทางและภาษาปลายทางหรือภาษาแปล (Reiss, 2014, p. 86) การพิจารณา งานแปลจึงต้องพิจารณาปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาและตัวบทด้วย หรือกล่าวได้ อีกอย่างหนึ่งว่า ต้องพิจารณาทั้งมิติทางวรรณกรรม มิติทางภาษา และมิติทางวัจนปฏิบัติควบคู่กันไป

2.4 ข้อจำกัดของการแปลกับการประเมินงานแปล

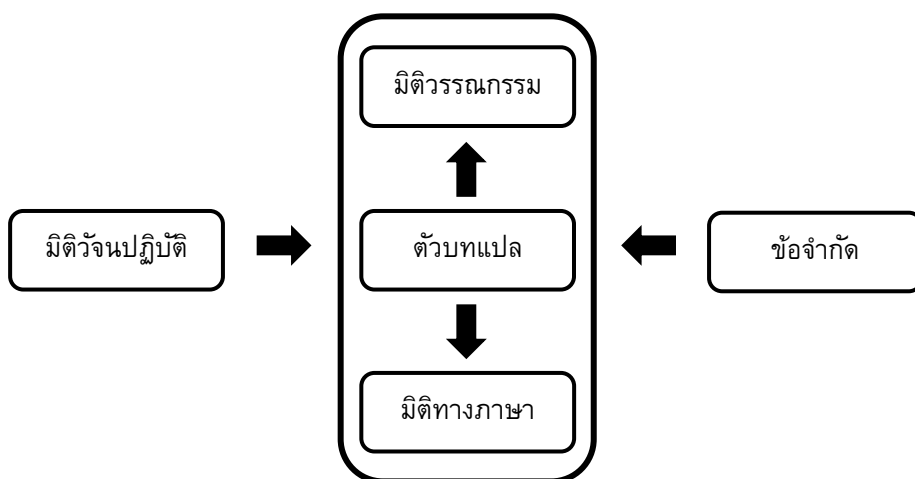
ในส่วนสุดท้ายของหนังสือเรื่อง *Translation Criticism – The Potentials and Limitations* ไรส์ (Reiss, 2014, pp. 88-113) นำเสนอเนื้อหาว่าด้วยข้อจำกัดของการแปลที่ผู้วิจารณ์หรือผู้ประเมินงานแปลพึงตระหนัก ข้อจำกัดดังกล่าว ไรส์จำแนกเป็น 2 ประเภท ประเภทหนึ่งคือ ข้อจำกัดเชิงทฤษฎี ซึ่งก็คือการประเมินงานแปลด้วยแง่มุมอื่นที่ทำให้การแปลงานผิดแผกจากบรรทัดฐานที่นิยมปฏิบัติและมีทั้งสามข้างต้นอาจไม่เพียงพอต่อการประเมินการแปล ไรส์จำแนกเป็นการประเมินในแง่หน้าที่ (functional category) ซึ่งใช้ในกรณีที่จุดประสงค์ของการผลิตงานแปลแตกต่างไปจากจุดประสงค์ของการผลิตตัวบทต้นทาง กับการประเมินในแง่กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายในภาษาปลายทาง (specially targeted reader groups) ในกรณีที่กลุ่มผู้อ่านที่เป็นเป้าหมายในภาษาปลายทางแตกต่างไปจากกลุ่มเป้าหมายดั้งเดิมของต้นฉบับ

อีกประเภทหนึ่งคือ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัย ซึ่งเป็นการประเมินจากปัจจัยที่อยู่ในตัวผู้แปลเอง ได้แก่ ความสามารถในการตีความของผู้แปล และบุคลิกลักษณะของผู้แปล เนื่องจากตัวตนของผู้แปลมีส่วนสร้างเอกลักษณ์เฉพาะของผลงานแปลและทำให้บทแปลแต่ละสำนวนแตกต่างกันได้ (Reiss, 2014, p. 106) การประเมินงานแปลควรนำปัจจัยดังกล่าวมาพิจารณาด้วย เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทแปลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งยังช่วยเติมเต็มมุมมองในการประเมินงานแปลด้วย (Reiss, 2014, p. 113)

ทฤษฎีการแปลของคาทารินา ไรส์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1

สรุปความคิดรวบยอดทฤษฎีการแปลของคาทารินา ไรส์

จากภาพจะเห็นว่า การประเมินตัวบทแปลตามทฤษฎีของคาทารินา ไรส์สามารถพิจารณาได้จากทั้งปัจจัยภายในตัวบทและปัจจัยภายนอกตัวบท ปัจจัยภายในตัวบทประกอบด้วยมิติวรรณกรรมและมิติทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทแปล ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วยมิติวินบัญญัติและข้อจำกัดของการแปลซึ่งส่งผลต่อทั้งมิติวรรณกรรมและมิติทางภาษาในตัวบทแปล

เมื่อพิจารณานวนิยายเรื่อง 1984 ด้วยมิติวรรณกรรม แม้นวนิยายเรื่องนี้จะป็นวรรณกรรม แต่ก็จัดเป็นตัวบทประเภทเน้นเนื้อหา เนื่องจากตัวบทประเภทเน้นเนื้อหามีจุดเด่นอยู่ที่เนื้อเรื่อง ไม่ใช่คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ (Reiss, 2014, pp. 25-26) สอดคล้องกับลักษณะเรื่องของ 1984 ซึ่งมุ่งนำเสนอความคิดผ่านเนื้อหามากกว่าลักษณะสุนทรียะทางภาษา นอกจากนี้ ไรส์ (Reiss, 2014, pp. 30-31) ยังกล่าวอีกว่า การแปลตัวบทเน้นเนื้อหา ผู้แปลควรแปลโดยยึดรูปแบบและภาษาตามลักษณะของภาษาปลายทาง อย่างไรก็ตาม จากบทความเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบ

กลวิธีการแปลในระดับประโยค : กรณีศึกษาการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์” (ธงชัย แซ่เจีย, 2565) มีข้อค้นพบว่า ความแตกต่างของกลวิธีการแปลระดับประโยคในสำนวนแปลนวนิยายเรื่อง 1984 มีสาเหตุมาจากลักษณะการแปลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนที่ 1 มีลักษณะเป็นการแปลแบบเอาความมากกว่า ขณะที่สำนวนที่ 2 มีลักษณะเป็นการแปลแบบตรงตัวมากกว่า นอกจากนี้ ความแตกต่างดังกล่าวยังส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมายของฉบับแปลด้วย

ด้วยเหตุที่สำนวนแปลทั้งสองสำนวนมีลักษณะการแปลที่แตกต่างกัน ในบทความนี้จะต่อยอดบทความที่มีมาก่อนหน้าโดยนำทฤษฎีการแปลของคาทรีนา ไรส์มาใช้พิจารณาปัจจัยภายนอกตัวบทที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ เนื่องจากทฤษฎีนี้กล่าวถึงปัจจัยภายนอกตัวบทหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปล ขณะเดียวกันก็เป็นทฤษฎีที่ผนวกรวม “ผู้แปล” และข้อจำกัดของการแปลมาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณา ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อตัวบทฉบับแปลด้วย ทั้งนี้จะพิจารณาร่วมกับแนวคิดเรื่องการแปลซ้ำที่กล่าวไปตอนต้น

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปลทั้งสอง คือ ปัจจัยด้านเวลาที่แปล และปัจจัยด้านอัตวิสัยของผู้แปล

3. ปัจจัยด้านเวลาที่แปล : มิติวัจนปฏิบัติกับความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์

ตามทฤษฎีของไรส์ การพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ เป็นสำนวนแปลภาษาไทยทั้งสองสำนวน คือ การประเมินตัวบทแปลในมิติวัจนปฏิบัติ หรือก็คือปัจจัยภายนอกภาษาที่แวดล้อมตัวบทและส่งผลกระทบต่อภาษาทั้งในตัวบทต้นฉบับและในตัวบทฉบับแปล (Reiss, 2014, pp. 86-87) ในมิตินี้จะเป็นการพิจารณา

² การแปลแบบเอาความ (free translation) หมายถึง การแปลที่มีความมุ่งหมายเพื่อให้งานแปลสามารถทำหน้าที่สื่อความหมายของต้นฉบับไปยังผู้อ่านได้อย่างแน่นอน รูปแบบ (form) ที่ผู้แปลใช้ในการถ่ายทอดภาษาอาจจะแตกต่างไปจากรูปแบบที่ใช้ในต้นฉบับ การเรียงลำดับความคิดอาจจะไม่เหมือนกันกับต้นฉบับ ประโยคหรือวลีใดที่กล่าวไว้เป็นอันดับต้น ๆ ในต้นฉบับอาจถูกจัดให้อยู่ในลำดับหลัง ๆ ในฉบับแปล โครงสร้างวลีหรือประโยคของต้นฉบับซึ่งผู้อ่านไม่คุ้นเคยจะเอามาใช้ไม่ได้ในบทแปล การเปลี่ยนรูปแบบให้ต่างจากต้นฉบับดังที่กล่าวมานี้ จะช่วยขจัดเหตุที่ทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดพลาดได้ (สัญญาวิ สายบัว, 2560, น. 60-61)

³ การแปลแบบตรงตัว (literal translation) หมายถึง การแปลที่พยายามรักษารูปแบบของการเสนอความคิด (form) ของต้นฉบับไว้ในฉบับแปลให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รูปแบบที่ว่านี้หมายถึง คำ ระเบียบวิธีการเรียงคำ ระเบียบวิธีการจัดกลุ่มความหมายเข้าเป็นประโยค การเรียงประโยคเข้าเป็นข้อความที่ใหญ่ขึ้นไปเป็นลำดับ และรวมถึงการใช้เครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ ด้วย (สัญญาวิ สายบัว, 2560, น. 58)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทแปลกับบริบทสถานการณ์ (situational context) หรือบริบททางวัฒนธรรม (cultural context) ที่แวดล้อมการแปลและตัวบทแปล หนึ่ง ไรส์จำแนกบริบทสถานการณ์ออกเป็น 7 ประการ ได้แก่ สถานการณ์ในห้องเรียน เนื้อเรื่อง เวลาที่แปล สถานที่ที่แปล ผู้ฟัง หรือผู้อ่าน ผู้พูด และการบ่งชี้ทางอารมณ์

เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ จะเห็นว่า ปัจจัยสำคัญในมิติวัฒนธรรมปฏิบัติที่ส่งอิทธิพลต่อการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ เป็นสำนวนแปลภาษาไทยทั้งสองสำนวน ก็คือ ปัจจัยด้านเวลาที่แปล ไรส์กล่าวว่า ปัจจัยด้านเวลาที่แปล (time factor) มักเป็นเรื่องสำคัญในกรณีที่ภาษาของตัวบทสัมพันธ์กับยุคสมัยโดยยุคสมัยหนึ่ง และย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจเมื่อต้องทำงานแปล เช่น การแปลตัวบทที่เก่าแก่ ผู้แปลควรหาข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลาการสร้างสรรค์ตัวบทต้นฉบับ เลือกใช้ถ้อยคำสำนวน รูปแบบทางไวยากรณ์ รวมไปถึงภาพพจน์ในภาษาแปลให้ใกล้เคียงกับการใช้ภาษาในต้นฉบับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปลตัวบทเน้นรูปแบบและตัวบทเน้นการโน้มน้าวใจ (Reiss, 2014, p. 71) อีกประการหนึ่ง ปัจจัยด้านเวลาที่แปลอาจส่งผลต่อการแปลในแง่ที่เป็น การแปลตัวบทต้นฉบับตัวบทเดียวกัน แต่การแปลเกิดขึ้นต่างช่วงเวลา เพราะภาษาของต้นฉบับไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ภาษาปลายทางเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ลักษณะดังกล่าวทำให้ภาษาปลายทางในบทแปลเปลี่ยนไปตามเวลาที่แปลด้วย กรณีนี้การประเมินงานแปลจะใช้มาตรฐานเดียวกันตัดสินตัวบทแปลที่แปลต่างช่วงเวลากันไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบทเน้นเนื้อหาและตัวบทเน้นการโน้มน้าวใจ (Reiss, 2014, pp. 71-72)

ปัจจัยด้านเวลาที่แปลส่งผลต่อการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 เป็นภาษาไทยทั้งสองสำนวน โดยพิจารณาได้จากการสรรคำเพื่อพรรณนาความ การทับศัพท์ และการปรับปรุงประโยคกรรมวาทให้เป็นกรรตุวาท ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การสรรคำเพื่อพรรณนาความ

การพรรณนาความคือการเขียนเนื้อความอย่างละเอียดด้วยถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านสร้างภาพในจินตนาการ เกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม เป็นภาษาที่ทำให้เห็นภาพ ใช้คำที่ประดิษฐ์ให้ไพเราะ อาจเสริมแต่งด้วยความเปรียบ (สถาบันภาษาไทย, 2561, น. 36) จากการศึกษาเปรียบเทียบสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ พบว่าในการสรรคำเพื่อพรรณนาความ ผู้แปลทั้งสองสำนวนสรรคำโดยสัมพันธ์กับมิติเวลาที่แวดล้อมการแปลสำนวนแปลทั้งสองสำนวน ดังนี้

ต้นฉบับ

There was a whole chain of separate departments dealing with proletarian literature, music, drama and entertainment generally. Here were produced rubbishy newspapers containing almost nothing except sport, crime and astrology, sensational five-cent novelettes, films oozing with sex, and sentimental songs which were composed entirely by mechanical means on a special kind of kaleidoscope known as a versificator.

(Orwell, 1992, pp. 45-46)

สำนวนที่ 1

หลายแผนกแยกไปทำงานเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่แบบเดียวกันนี้เพื่อดูแลงานเขียน ดนตรี ละคร และสิ่งบันเทิงทั้งหลายเพื่อกรรมาชีพ ที่นี่เองเป็นแหล่งผลิตหนังสือพิมพ์ซึ่งแทบไม่มีเนื้อหาอื่นใดนอกจากข่าวกีฬา อาชญากรรม และเรื่องหมอดู ทั้งยังผลิตนิยายสิบสตางค์ชนิดหัวหวาพาฝัน หนังสือมีแต่เรื่องเพศ เพลงหวานซึ่งแต่งโดยกลไกล้วน ๆ ด้วยกลองสลัปลายชนิดพิเศษซึ่งรู้จักในนาม ‘เครื่องร่ายบทกวี’

(ออร์เวลล์, 2557, น. 90-91)

สำนวนที่ 2

มีกรมหนึ่งที่รวมเอากองต่าง ๆ ซึ่งแบ่งกันผลิตผลงานแต่ละด้านสำหรับกรรมาชน ทั้งวรรณกรรม ดนตรี ละคร และความบันเทิงทั่ว ๆ ไป ที่นี่คือแหล่งผลิตหนังสือพิมพ์สั่ว ๆ แทบไม่มีเนื้อหาอื่นใดนอกจากข่าวกีฬา ข่าวอาชญากรรม การทำนายดวงชะตา ผลิตนิยายประโลมโลกหัวฮาเซนต์ ภาพยนตร์ที่หมกมุ่นแต่เรื่องเพศ เพลงรักหวานเลียนแต่งโดยเครื่องแต่งล้วน ๆ เครื่องแต่งชนิดนี้คือกลองสะท้อนภาพชนิดพิเศษ ซึ่งรู้จักกันในนาม ‘เครื่องประพันธ์ร้อยกรอง’

(ออร์เวลล์, 2561, น. 62)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ข้อความตอนต้นที่ต้นฉบับกล่าวว่า “There was a whole chain of separate departments” สำนวนแปลทั้งสองสำนวนแปลต่างกัน สำนวนที่ 1 แปลว่า “หลายแผนกแยกไปทำงานเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่” ซึ่งเก็บลักษณะการใช้คำ “a whole chain” ในต้นฉบับไว้ด้วย ส่วนสำนวนที่ 2 แปลว่า “มีกรมหนึ่งที่รวมเอากองต่าง ๆ ซึ่งแบ่งกันผลิตผลงาน” แต่ไม่ได้เก็บลักษณะการใช้คำไว้แบบสำนวนที่ 1 นอกจากนี้ การแปลคำว่า “departments” ในสำนวนแปลทั้งสองสำนวนก็แตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนที่ 1 แปลว่า “แผนก” ส่วนสำนวนที่ 2 แปลโดยใช้ทั้งคำว่า “กรม” และ “กอง” เพื่อสื่อถึงลำดับชั้นในกระทรวง การสรรคำเพื่อพรรณนา

ความที่แตกต่างกันในสำนวนแปลทั้งสองแสดงให้เห็นว่า การแปลในบริบทเวลาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ฉบับแปลมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ดี จุดที่ควรพิจารณาในแง่ปัจจัยด้านเวลาที่แปลส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปล คือข้อความว่า “sensational five-cent novelettes” ในต้นฉบับ ข้อความดังกล่าวในสำนวนที่ 1 แปลโดยใช้ข้อความว่า “นิยายสิบสตางค์ชนิดหิวหาพาฝัน” ส่วนสำนวนที่ 2 แปลว่า “นิยายประโลมโลกห้าเซ็นต์” ตามต้นฉบับ คำว่า “นิยายสิบสตางค์” ในสำนวนที่ 1 หมายถึงนวนิยายที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 2470 มีจุดเริ่มต้นจากความร่วมมือของเหม เวชกร เสาว์ บุญเสนอ และเวช กระตุก ซึ่งร่วมกับสำนักพิมพ์เพลินจิตต์ซึ่งเน้นพิมพ์นิยายขนาดสั้นขาย เป็นนิยายเล่มบาง ๆ อ่านจบในเวลาไม่นาน ราคาสิบสตางค์ ที่ขายได้ราคาถูก เพราะลดคุณภาพกระดาษ เน้นนวนิยายเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ไพเราะผู้ดี อัจฉริยะ ลูกยาจากลูกเศรษฐี รวมไปถึงเรื่องผี นักวิชาการหลายคนนิยามว่านิยายสิบสตางค์คือนิยายประโลมโลกตลาดหนังสือในช่วงทศวรรษดังกล่าวเกิดนิยายสิบสตางค์ขึ้นจำนวนมาก นับเป็นนิยายขายดี และเป็นความบันเทิงราคาถูกในช่วงเวลานั้น (พงศกร, ม.ป.ป.) แม้คำดังกล่าวจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 สำนวนที่ 1 แต่ก็มีนัยสื่อถึงนิยายแนวพาฝันราคาถูกตามที่ต้นฉบับสื่อความหมาย ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับความรับรู้ของชาวไทยในช่วงเวลานั้นที่รู้จัก “นิยายสิบสตางค์” ดังนั้น การใช้คำดังกล่าวในสำนวนที่ 1 จึงเป็นการแปลแบบเอาความอย่างมีนัยของเวลาที่สัมพันธ์กับผู้แปลและผู้อ่านสำนวนที่ 1 ในคราวแปลครั้งแรก ขณะที่สำนวนที่ 2 แปลห่างจากช่วงเวลาที่นิยายสิบสตางค์ได้รับความนิยมมากกว่า 80 ปี อาจเป็นประสบการณ์หรือข้อมูลที่ผู้อ่านในปัจจุบันไม่ทราบแล้ว กอปรกับผู้แปลสำนวนที่ 2 ใช้ลักษณะการแปลแบบตรงตัวมากกว่า จึงเลือกที่จะแปลว่า “นิยายประโลมโลกห้าเซ็นต์” ตามการใช้คำที่ปรากฏในต้นฉบับ

นอกจากนี้ การสรรคำเพื่อพรรณนาความยังสัมพันธ์กับมิติเวลาที่แวดล้อมการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 เป็นภาษาไทยด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

There was the routine of confession that had to be gone through: the grovelling on the floor and screaming for mercy, the crack of broken bones, the smashed teeth and bloody clots of hair. Why did you have to endure it, since the end was always the same? Why was it not possible to cut a few days or weeks out of your life? Nobody ever escaped detection, and nobody ever failed to confess. When once you had succumbed to thoughtcrime it was certain that by a given date you would be dead. Why then did that horror, which altered nothing, have to lie embedded in future time?

(Orwell, 1992, pp. 106-107)

สำนวนที่ 1

คุณต้องผ่านกระบวนการรับสารภาพทั้งหลาย เช่น ต้องกลิ้งเกลือกบนพื้นและกรีดร้องขอความเมตตา กระตุกหัก ฟันแตกละเอียด เส้นผมมีเลือดกรัง ทำให้คุณต้องทนด้วยในเมื่อจุดจบก็เหมือนกันหมด เหตุใดจึงเป็นไปไม่ได้ที่จะตัดเฉือนเวลาเพียงไม่กี่วันหรือไม่กี่สัปดาห์ในชีวิตให้สั้นลง ไม่มีใครหนีการสอบสวนพื้นและไม่มีใครไม่รับสารภาพ เมื่อคุณประกอบอาชญากรรมความคิดเสียครั้งหนึ่ง ก็แน่นอนว่าคุณต้องตายในวันที่กำหนดไว้แล้วทำไมความร้ายกาจซึ่งเปลี่ยนแปลงไม่ได้นี้จึงต้องตรึงในอนาคตกาลด้วยเล่า

(ออร์เวลล์, 2557, น. 157)

สำนวนที่ 2

มีกระบวนการรับสารภาพซึ่งคุณต้องผ่าน ต้องหมอบกราบนบนพื้นเพื่อสรรเสริญนโยพร้อมกับการกรีดร้องขอความเมตตา มีเสียงกระตุกแตกหัก ฟันหักร่วงเป็นเสี่ยง และเลือดเกรอะกรังบนเรือนผม ทำให้คุณต้องทนต่อการถูกกระทำเช่นนั้น ในเมื่อจุดจบเหมือนกันเสมอ ทำให้จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะตัดวันเวลาในชีวิตของคุณให้สั้นลงสักสองสามวันหรือสองสามสัปดาห์ ไม่มีใครเคยหนีพ้นการสืบค้น ไม่มีใครเคยรอดพ้นจากการสารภาพ ในทันทีที่คุณยอมจำนนต่อข้อหาอาชญากรรมความคิด ก็มั่นใจได้เลยว่า คุณจะต้องตายในวันที่ถูกกำหนด แล้วทำไมความสยดสยองซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงสิ่งใดได้จะต้องฝังตรึงไว้กับอนาคตที่กำลังจะมาถึงด้วยเล่า

(ออร์เวลล์, 2561, น. 123-124)

นวนิยายเรื่อง 1984 ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1949 มิติเวลาที่แวดล้อมนวนิยายเรื่องนี้คือ ช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และโลกกำลังเข้าสู่ยุคสงครามเย็นที่พื้นที่ต่าง ๆ บนโลกแบ่งเป็นฝ่ายเสรีนิยมและคอมมิวนิสต์ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2561, น. 402-403) สำนวนแปลภาษาไทยแปลในเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สำนวนที่ 1 เริ่มแปลเมื่อ พ.ศ. 2520 แต่แปลเสร็จสิ้นและเผยแพร่เป็นเล่มนวนิยายใน พ.ศ. 2525 ขณะที่สำนวนที่ 2 แปลเมื่อ พ.ศ. 2561 แม้ช่วงเวลาในการแปลสำนวนภาษาไทยสองสำนวนจะห่างกันประมาณ 40 ปี แต่ลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือ สำนวนแปลทั้งสองสำนวนเกิดขึ้นหลังจากช่วงเวลาที่เกิดการเรืองอำนาจและประเทศไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ สำนวนที่ 1 แปลหลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 และคาบเกี่ยวกับทั้งรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งไม่ใช่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ขณะที่สำนวนที่ 2 แปลหลังจากเหตุการณ์

รัฐประหาร พ.ศ. 2557 ที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้กุมอำนาจการปกครอง ทำให้การแปลคำที่เกี่ยวข้องกับผู้อำนาจไม่แตกต่างกันมาก เช่นคำว่า “Big Brother” ทั้งสองสำนวนแปลเหมือนกันว่า “พี่เบิ้ม” เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ข้อความ “the grovelling on the floor and screaming for mercy” สำนวนที่ 1 แปลว่า “ต้องก้มลงกราบพื้นและกรีดร้องขอความเมตตา” ขณะที่สำนวนที่ 2 แปลว่า “ต้องหมอบกราบนบนพื้นเพื่อสรรเสริญเยินยอพร้อมกับกรีดร้องขอความเมตตา” คำที่ควรพิจารณาในที่นี้คือคำว่า “grovelling” ในต้นฉบับ คำนี้ในภาษาอังกฤษแปลว่า “showing too much respect to somebody who is more important than you or who can give you something you want” สำนวนที่ 1 แปลว่า “ก้มลงกราบ” ขณะที่สำนวนที่ 2 แปลว่า “หมอบกราบนบนพื้นเพื่อสรรเสริญเยินยอ” ความแตกต่างดังกล่าวนี้มีนัยทางสังคมที่ควรพิจารณา กล่าวคือ สำนวนที่ 2 อยู่ในบริบทที่คนในสังคมมีความตื่นตัวทางการเมือง เรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ทั้งยังต่อต้านความเหลื่อมล้ำในสังคม (โชคชัย ศรีรักษา, 2565) การแปลคำว่า “grovelling” ในสำนวนที่ 2 ว่า “หมอบกราบนบนพื้นเพื่อสรรเสริญเยินยอ” จึงมีนัยเสียดสีพฤติกรรมที่แสดงถึงความเหลื่อมล้ำต่ำสูงซึ่งเป็นวิสัยปฏิบัติของสังคมศักดินาในอดีตที่ยังมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับบริบทสังคมที่แวดล้อมการแปลสำนวนที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวได้ว่า เวลาที่แปลเป็นปัจจัยที่ทำให้การสรรคำเพื่อพรรณนาความในฉบับแปลแตกต่างกัน

3.2 การทับศัพท์

การทับศัพท์ คือ การถอดอักษรหรือแปลงข้อความจากระบบเขียนภาษาหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งอย่างมีหลักการ เพื่อให้สามารถเขียนคำในภาษาต่างประเทศด้วยภาษาและอักษรในภาษานั้น ๆ ได้สะดวก ส่วนมากใช้กับคำวิสามานยนาม เช่น ชื่อนบุคคล สถานที่ หรือชื่อเฉพาะที่ไม่สามารถแปลความหมายเป็นภาษาอื่นได้โดยสะดวก (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) การทับศัพท์ที่ผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้สัมพันธ์กับมิติเวลาที่แวดล้อมการแปลสำนวนแปลทั้งสองสำนวน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

‘Oranges and lemons,’ say the bells of St Clement’s,

‘You owe me three farthings,’ say the bells of St Martin’s,

‘When will you pay me?’ say the bells of Old Bailey,

‘When I grow rich,’ say the bells of Shoreditch.

(Orwell, 1992, p. 186)

สำนวนที่ 1

สัมผัสกับมะนาว กล่าวระฆังเซนต์คลีเมนต์
เธอเป็นหนี้ฉันสามฟาร์ทิง กล่าวระฆังเซนต์มาร์ติน
เมื่อไหร่เธอจะใช้ฉัน กล่าวระฆังโอล์ดเบลี
เมื่อฉันร่ำรวยนะสิ กล่าวระฆังชอร์ดิจ

(ออร์เวลล์, 2557, น. 241-242)

สำนวนที่ 2

สัมผัส-มะนาว เสียงระฆังแห่งเซนต์เคลเมนต์
เธอเป็นหนี้ฉันสามฟาร์ทิง เสียงระฆังแห่งเซนต์มาร์ติน
เมื่อไหร่จะจ่ายฉันคืน เสียงระฆังแห่งโอล์ดเบลี
เมื่อฉันร่ำรวยแล้วสิ เสียงระฆังแห่งชอร์ดิจ...

(ออร์เวลล์, 2561, น. 205)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า จากคำในต้นฉบับที่ว่า “St Clement's” สำนวนที่ 1 ทับศัพท์ว่า “เซนต์คลีเมนต์” ส่วนสำนวนที่ 2 ทับศัพท์ว่า “เซนต์เคลเมนต์” หรือคำต้นฉบับที่ว่า “Shoreditch” สำนวนที่ 1 ทับศัพท์ว่า “ชอร์ดิจ” ส่วนสำนวนที่ 2 ทับศัพท์ว่า “ชอร์ดิจซ์” ความแตกต่างดังกล่าวสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะสำนวนแปลสำนวนที่ 2 ซึ่งพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2561 ใช้การเขียนทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2532 เช่นคำว่า “Shoreditch” มีพยัญชนะสะกดคือ “-tch” เมื่อเขียนทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ดังกล่าวจะต้องทับศัพท์เป็น “-ตซ์” เป็นต้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) ขณะที่สำนวนที่ 1 ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2525 เป็นการแปลที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษมารองรับ ทำให้ผู้แปลสะกดคำแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ที่มีขึ้นในภายหลัง

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการทับศัพท์ที่ผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้สัมพันธ์กับมิติเวลาที่เกี่ยวข้องการแปลสำนวนแปลทั้งสองสำนวน คือตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

They were the homes of the four Ministries between which the entire apparatus of government was divided. The Ministry of Truth, which concerned itself with news, entertainment, education and the fine arts. The Ministry of Peace, which concerned itself with war. The Ministry of Love, which maintained law and order. And the Ministry of Plenty, which was responsible for economic affairs. Their names, in Newspeak: Minitrue, Minipax, Miniluv and Miniplenty.

(Orwell, 1992, p. 6)

สำนวนที่ 1

ตึกทั้งสี่เป็นที่ทำการกลไกรัฐซึ่งแบ่งเป็นสี่กระทรวงคือ กระทรวง
แห่งความจริง ทำงานด้านข่าว บันเทิง การศึกษา และวิจิตรศิลป์ กระทรวง
แห่งสันติภาพ ทำเรื่องสงคราม กระทรวงแห่งความรัก คอยรักษากฎหมาย
และความสงบเรียบร้อย และกระทรวงแห่งความมั่งคั่ง รับผิดชอบงานด้าน
เศรษฐกิจทั้งปวง กระทรวงเหล่านี้มีชื่อภาษานิวสปีคว่า มินิทรู มินิแพ็คซ์
มินิลัพ และ มินิเพลนต์

(ออร์เวลล์, 2557, น. 50)

สำนวนที่ 2

ทั้งสี่คือที่ทำการของสี่กระทรวง อันเป็นกลไกทั้งหมดที่รัฐบาลจัด
แบ่ง กระทรวงความจริง รับผิดชอบกิจการข่าวสาร การศึกษา และวิจิตรศิลป์
กระทรวงสันติภาพ รับผิดชอบการสงคราม กระทรวงความรัก เป็นผู้รักษา
กฎหมายและระเบียบบังคับ และกระทรวงอุดมสมบูรณ์ รับผิดชอบกิจการ
ด้านเศรษฐกิจ ชื่อของกระทรวงเหล่านี้ในภาษานิวสปีคคือ มินิทรู มินิแพ็คซ์
มินิลัพ และ มินิเพลนต์

(ออร์เวลล์, 2561, น. 24)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับต้นฉบับแล้วสำนวนแปลทั้งสองสำนวน
ปรากฏคำทับศัพท์ 5 คำซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษในต้นฉบับว่า Newspeak Minitrue Minipax
Miniluv และ Miniplenty คำเหล่านี้เป็นชื่อเฉพาะที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง 1984 และไม่เคย
ปรากฏที่ไหนมาก่อน ผู้แปลทั้งสองสำนวนจึงเลือกใช้วิธีการทับศัพท์โดยเก็บการเล่นคำและ
ความหมายของคำว่า “Mini” ซึ่งมีนัยการเสียดสีบทบาทของกระทรวงทั้งสี่เอาไว้ด้วย อย่างไรก็ดี
การทับศัพท์เหล่านี้มีความแตกต่างกัน ดังคำในต้นฉบับที่ว่า “Newspeak” สำนวนที่ 1
ทับศัพท์ว่า “นิวสปีค” ส่วนสำนวนที่ 2 ทับศัพท์ว่า “นิวสปีก” คำว่า “Minipax” สำนวนที่ 1
ทับศัพท์ว่า “มินิแพ็คซ์” ส่วนสำนวนที่ 2 ทับศัพท์ว่า “มินิแพ็กซ์” คำว่า “Miniplenty” สำนวนที่ 1
ทับศัพท์ว่า “มินิเพลนต์” ส่วนสำนวนที่ 2 ทับศัพท์ว่า “มินิเพลนต์” ความแตกต่างดังกล่าว
สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะสำนวนแปลสำนวนที่ 2 ซึ่งพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2561 ใช้การเขียน
ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งประกาศใช้
ตั้งแต่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2532 เช่นคำว่า “Minipax” มีพยัญชนะสะกดคือ “-x” เมื่อเขียน
ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ดังกล่าวจะต้องทับศัพท์เป็น “-กซ” เป็นต้น (สำนักงาน
ราชบัณฑิตยสภา, 2563) ขณะที่สำนวนที่ 1 ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2525 เป็นการแปล
ที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษมารองรับ ทำให้ผู้แปลสะกดคำแตกต่างไปจาก
หลักเกณฑ์ที่มีขึ้นในภายหลัง อนึ่ง แม้การทับศัพท์ที่แตกต่างกันจะไม่ส่งผลกระทบต่อรรถรสใน

การอ่าน แต่กระนั้นก็แสดงให้เห็นมิติวัจนปฏิบัติในแง่เวลาที่แปล ที่ส่งผลต่อผู้แปลและการใช้ภาษาในสำนวนแปลด้วย

3.3 การปรับรูปประโยคกรรมวากให้เป็นกรรตุวาก

วากเป็นคำศัพท์ทางไวยากรณ์ไทย หมายถึง กริยาของประโยคที่แสดงว่าประธานทำหน้าที่เป็นผู้ทำ ผู้ถูกทำ หรือผู้ถูกใช้ แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ กรรตุวาก กรรมวาก และกริตวาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1111) กรรตุวาก หมายถึง ประโยคที่เรียงบทประธานไว้หน้าบทกริยา ขณะที่กรรมวาก หมายถึง ประโยคที่เรียงบทกรรมไว้หน้าบทกริยา ส่วนกริตวาก หมายถึง ประโยคที่เรียงบทประธานไว้หน้าคำกริยา “ถูกให้” หรือ “ถูก...ให้” (อุปกิตศิลปสาร, 2548, น. 136-137) กล่าวได้ว่า วากเป็นส่วนสำคัญในการเรียบเรียงส่วนต่าง ๆ ของประโยค ขณะที่ปฐมา อักษรจรุง (2545, น. 198) กล่าวว่า โครงสร้างประโยคแบบกรรมวากเป็นโครงสร้างซึ่งใช้มากในภาษาอังกฤษ โครงสร้างประโยคชนิดนี้ปรากฏทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน เมื่อพิจารณาโดยตลอดสำนวนแปลทั้งสองสำนวนแล้วจะพบว่า หลาย ๆ แห่งใช้กลวิธีการแปลประโยคกรรมวากต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

His mocking eyes roved over Winston's face. 'I know you,' the eyes seemed to say, 'I see through you. I know very well why you didn't go to see those prisoners hanged.'

(Orwell, 1992, p. 52)

สำนวนที่ 1

สายตาเย้ยหยันกวาดทั่วหน้าวินสตัน “ผมรู้จักคุณนะ...” เหมือนนัยน์ตาเขาพูดเช่นนั้น “เห็นคุณทะเล่ปูโปร่งเขียวละ รู้ดีด้วยว่าทำไมคุณไม่ไป ดูแขวนคอนักโทษ”

(ออร์เวลล์, 2557, น. 97)

สำนวนที่ 2

สายตาเย้ยหยันกวาดไปทั่วใบหน้าวินสตัน “ผมรู้จักคุณดีนะ” เหมือน สายตาไซม์จะบอกแบบนี้ “ผมมองคุณออกทะเล่ปูโปร่งที่เขียว รู้ดีเลยว่าทำไมคุณไม่ไป ดูนักโทษพวกนั้นถูกแขวนคอ”

(ออร์เวลล์, 2561, น. 69)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในต้นฉบับนวนิยายเรื่อง 1984 ใช้โครงสร้างกรรมวากในข้อความที่ว่า “see those prisoners hanged” เมื่อพิจารณาสำนวนแปลจะเห็นว่าสำนวนแปล

ทั้งสองใช้กลวิธีการแปลที่ต่างกัน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 แปลว่า “ดูแขวนคอนักโทษ” ซึ่งเป็นการแปลโดยปรับรูปประโยคกรรมจากให้เป็นกรรตุจากสอดคล้องกับลักษณะประโยคในภาษาไทย ส่วนส่วนที่ 2 แปลว่า “ดูนักโทษพวกนั้นถูกแขวนคอ” ซึ่งเป็นการแปลโดยยังคงรูปประโยคกรรมจากในต้นฉบับเอาไว้

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ส่วนแปลทั้งสองส่วนใช้กลวิธีการแปลต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังความว่า

ต้นฉบับ

For a moment he was seized by a kind of hysteria. He began writing in a hurried untidy scrawl:

They'll shoot me i don't care they'll shoot me in the back of the neck i dont care down with big brother they always shoot you in the back of the neck i dont care down with big brother

(Orwell, 1992, p. 21)

ส่วนที่ 1

ณ ชั่วโมงหนึ่ง ความหวาดกลัวสุดขีดแล่นจับชั่วคราว วินสตันเริ่มเขียนด้วยลายมือหวัดร้อนไม่เป็นระเบียบ

พวกเขาจะยิงฉันฉันไม่สนพวกเขาจะยิงฉันหลังต้นคอฉันไม่สน
พี่เบิ้มจงพินาศพวกเขายิงหลังต้นคอเสมอฉันไม่สนพี่เบิ้มจงพินาศ

(ออร์เวลล์, 2557, น. 65)

ส่วนที่ 2

ชั่วโมงหนึ่งเขาถูกรอบงำด้วยความกลัวอย่างไร้สติ เขาเริ่มเขียน
ลก ๆ หวัด ๆ อย่างรีบร้อน

พวกเขาจะยิงฉันฉันไม่สน พวกเขาจะยิงที่ต้นคอฉัน
ด้านหลังฉันไม่สนพี่เบิ้มจงพินาศ พวกเขาชอบยิงคุณที่ต้นคอ
ด้านหลังฉันไม่สนพี่เบิ้มจงพินาศ

(ออร์เวลล์, 2561, น. 39)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ในต้นฉบับนวนิยายเรื่อง 1984 ใช้โครงสร้างกรรมจากในข้อความที่ว่า “he was seized by a kind of hysteria” เมื่อพิจารณาส่วนแปลจะเห็นว่า ส่วนแปลทั้งสองใช้กลวิธีการแปลที่ต่างกัน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 แปลว่า “ความหวาดกลัวสุดขีดแล่นจับชั่วคราว” ซึ่งเป็นการแปลโดยปรับรูปประโยคกรรมจากให้เป็นกรรตุจากสอดคล้อง

กับลักษณะประโยคในภาษาไทย ส่วนสำนวนที่ 2 แปลว่า “เขาถูกรอรับด้วยความกลัวอย่างไร้สติ” ซึ่งเป็นการแปลโดยยังคงรูปประโยคกรรมมาจากในต้นฉบับเอาไว้

จะเห็นได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบการแปลประโยคกรรมมาจากในสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ ผู้แปลสำนวนที่ 1 แปลโดยปรับรูปประโยคกรรมมาจากให้เป็นการตรวจจากมากกว่า ขณะที่ผู้แปลสำนวนที่ 2 แปลโดยใช้วิธีคงรูปประโยคกรรมมาจากตามต้นฉบับมากกว่า ที่เป็นเช่นนั้นเพราะบริบทเวลาที่แตกต่างกันระหว่างสำนวนแปลทั้งสองสำนวนส่งผลต่อการยอมรับโครงสร้างประโยคกรรมมาจากที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542, น. 133) กล่าวว่า แม้รูปประโยคกรรมมาจาก “ถูก + กริยา” ไม่เป็นที่ยอมรับในอดีต แต่การสัมผัสภาษาลักษณะนี้มากขึ้นก็ทำให้ผู้ใช้โครงสร้างกรรมมาจากมากขึ้นดังเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อวัฒนธรรมการอ่านเปลี่ยนไปคนในสังคมรับสารภาษาอังกฤษและโครงสร้างภาษาอังกฤษมากขึ้น ก็ย่อมส่งผลต่อโครงสร้างภาษาไทยและการรับเอาไวยากรณ์ภาษาอังกฤษมาใช้มากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องสื่อความหมายในเชิงลบเสมอไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านเวลาที่แปลซึ่งเป็นหนึ่งในมิติวัฒนธรรมปฏิบัติตามทฤษฎีของคาทารินา ไรส์ ส่งผลต่อการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 สำนวนแปลภาษาไทยทั้งสองสำนวนอย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นได้จากกลวิธีการแปลและการใช้ภาษาที่ปรากฏในการสรรคำเพื่อพรรณนาความ การทับศัพท์ และการปรับรูปประโยคกรรมมาจากให้เป็นการตรวจจาก อย่างไรก็ดี นอกจากปัจจัยด้านเวลาที่แปลจะส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ทั้งสองสำนวนแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณาประกอบกันด้วยก็คือ ปัจจัยที่เกิดจากผู้แปล ดังจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า

4. อัตวิสัยของผู้แปล : ข้อจำกัดของการแปลกับการประเมินความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ไรส์กล่าวถึงข้อจำกัดของการแปลที่ผู้วิจารณ์หรือผู้ประเมินงานแปลพึงตระหนัก ข้อจำกัดดังกล่าวจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทหนึ่ง คือ ข้อจำกัดเชิงทวิสัย ซึ่งนำไปสู่การประเมินตัวบทแปลในแง่หน้าที่และในแง่กลุ่มผู้อ่านเป้าหมายในภาษาปลายทาง อีกประเภทหนึ่ง คือ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัย ซึ่งนำไปสู่การประเมินตัวบทแปลโดยพิจารณาเชื่อมโยงกับความสามารถในการตีความของผู้แปลและบุคลิกลักษณะของผู้แปล

เมื่อพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ ในแง่ข้อจำกัดของการประเมินการแปล พบว่า ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาในการประเมินสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนดังกล่าว คือ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัยอันสัมพันธ์กับผู้แปล

กล่าวคือ แนวการแปลที่ผู้แปลแต่ละสำนวนยึดเป็นแนวปฏิบัติส่งผลต่อสำนวนการแปลที่แตกต่างกัน ดังจะพิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

He must, he thought, have been ten or eleven years old when his mother had disappeared.

(Orwell, 1992, p. 31)

สำนวนที่ 1

เขาคิดว่าตัวเองคงอายุสักสิบหรือสิบเอ็ดขวบตอนแม่หายไ

(ออร์เวลล์, 2557, น. 76)

สำนวนที่ 2

เขาคิดว่า เขาต้องอายุสิบหรือสิบเอ็ดขวบตอนที่แม่เขาหายตัวไป

(ออร์เวลล์, 2561, น. 49)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า คำสรรพนามและคำเรียกขานที่อยู่ในต้นฉบับ คือ “he” ปรากฏ 2 ครั้ง และคำว่า “his” ปรากฏ 1 ครั้ง สำนวนที่ 1 แปลว่า “เขา” ปรากฏเพียงครั้งเดียวที่ต้นประโยค ส่วนสำนวนที่ 2 ก็แปลว่า “เขา” เช่นกัน แต่ปรากฏ 3 ครั้งตามต้นฉบับ ลักษณะดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ว่า แม้สำนวนที่ 2 จะรักษาจำนวนคำสรรพนามและคำเรียกขานไว้ตามต้นฉบับ แต่กลับดูฟุ่มเฟือยและไม่สอดคล้องกับลักษณะภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาละประธาน (pro-drop language) ที่ประธานของประโยคสามารถละหรือลดรูปได้ (วิษณุ กอปรสิริพัฒน์, 2548, น. 11) อาจกล่าวได้ว่า การแปลคำสรรพนามและคำเรียกขานในสำนวนที่ 1 สอดคล้องกับธรรมชาติของภาษาไทยมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากสำนวนที่ 1 แปลคำสรรพนามและคำเรียกขานแบบเอาความ คือปรับให้เข้ากับภาษาไทยมากกว่า ขณะที่สำนวนที่ 2 ใช้วิธีการแปลตรงตัวมากกว่า ทำให้รักษารูปแบบการใช้คำสรรพนามและคำเรียกขานของต้นฉบับเอาไว้มากกว่า แม้ว่าจะไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของภาษาไทยก็ตาม

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า แนวการแปลที่ผู้แปลแต่ละสำนวนยึดเป็นแนวปฏิบัติส่งผลต่อสำนวนการแปลที่แตกต่างกัน คือตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ

Slowly, in mild afternoon sunshine, he walked up a dingy street in the direction of Mr Charrington's shop, keeping one eye open for the patrols, but irrationally convinced that this afternoon there was no danger of anyone interfering with him.

(Orwell, 1992, p. 187)

สำนวนที่ 1

เขาเดินช้า ๆ ที่ถนนสกปรกมอซอไปตามเส้นทางสู่ร้านค้ามิสเตอร์ชาร์ริงตัน ท่ามกลางแดดอ่อนยามบ่าย คอยจับตาดูพวกลาดตระเวน แต่ก็เชื่อโดยไม่มีเหตุผลว่าบ่ายนี้จะไม่มียันตรายจากใครรบกวน

(ออร์เวลล์, 2557, น. 243)

สำนวนที่ 2

ท่ามกลางแสงแดดอ่อน ๆ อันนุ่มนวลของยามบ่าย เขาเดินช้า ๆ ไปบนถนนโลโครกเส้นทางไปร้านค้าของคุณชาร์ริงตัน คอยเหลือบตา ระแวดระวังตำรวจสายตรวจ แต่ ก็เชื่อมั่นโดยไร้เหตุผลว่าบ่ายวันนี้จะไม่มียันตรายจากผู้น่ากลัวรายเขา

(ออร์เวลล์, 2561, น. 206)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า สำนวนแปลทั้งสองสำนวนได้ปรับบทแปลโดยปรับวิธีเรียงคำในประโยค กล่าวคือ จากเดิมที่ต้นฉบับเรียงคำในประโยคว่า “Slowly, in mild afternoon sunshine, he walked up a dingy street in the direction of Mr Charrington's shop” สำนวนที่ 1 ปรับวิธีเรียงคำโดยนำคำว่า “slowly” ไปแทรกระหว่างวลี “he walked up” และ “a dingy street in the direction of Mr Charrington's shop” และแปลว่า “เขาเดินช้า ๆ ที่ถนนสกปรกมอซอไปตามเส้นทางสู่ร้านค้ามิสเตอร์ชาร์ริงตัน” ก่อนจะนำวลี “in mild afternoon sunshine” มาเรียงและแปลต่อเป็น “ท่ามกลางแดดอ่อนยามบ่าย” ประโยค “เขาเดินช้า ๆ ที่ถนนสกปรกมอซอไปตามเส้นทางสู่ร้านค้ามิสเตอร์ชาร์ริงตัน ท่ามกลางแดดอ่อนยามบ่าย” เป็นการเรียงคำตามโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่ขึ้นต้นด้วยภาคประธานและตามด้วยภาคแสดง ส่วนสำนวนที่ 2 ปรับวิธีเรียงคำโดยนำวลี “in mild afternoon sunshine” มาขึ้นต้นประโยคและแปลว่า “ท่ามกลางแสงแดดอ่อน ๆ อันนุ่มนวลของยามบ่าย” นอกจากนี้ยังนำคำว่า “slowly” ไปแทรกระหว่างวลี “he walked up” และ “a dingy street in the direction of Mr Charrington's shop” จะเห็นได้ว่า เมื่อเทียบกับโครงสร้างประโยคในต้นฉบับแล้ว สำนวนที่ 2 รักษาโครงสร้างประโยคของต้นฉบับไว้มากกว่าสำนวนที่ 1 ขณะที่สำนวนที่ 1 ปรับการเรียงคำในประโยคให้เป็นรูปประโยคในภาษาไทยทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า การปรับวิธีเรียงคำในประโยคในสำนวนที่ 1

สอดคล้องกับธรรมชาติของภาษาไทยมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากสำนวนที่ 1 ปรับวิธีเรียงคำในประโยคให้เข้ากับภาษาไทยมากกว่า ขณะที่สำนวนที่ 2 ใช้วิธีการแปลตรงตัวมากกว่า ทำให้รักษารูปประโยคของต้นฉบับเอาไว้มากกว่า

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า อัตวิสัยของผู้แปลซึ่งเป็นหนึ่งในข้อจำกัดของผู้แปลกับการประเมินการแปลตามทฤษฎีของคาทารินา ไรส์ ส่งผลต่อการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 เป็นภาษาไทยทั้งสองสำนวนอย่างมีนัยสำคัญ ดังจะเห็นได้จากสำนวนแปลสำนวนที่ 1 ใช้กลวิธีการแปลที่เป็นการแปลแบบเอาความหรือแปลโดยดั่งเข้าหาบริบทวัฒนธรรมไทยมากกว่า ขณะที่สำนวนที่ 2 ใช้กลวิธีการแปลที่เป็นการแปลแบบตรงตัวหรือแปลแบบรักษาดั้งเดิมมากกว่า กลวิธีที่ต่างกันดังนี้แสดงให้เห็นว่า แนวการแปลที่ผู้แปลแต่ละสำนวนยึดเป็นแนวปฏิบัติมีความแตกต่างกันและยังส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปลด้วย

5. ความส่งท้าย

จากการพิจารณาสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ในฐานะที่เป็นตัวบทที่มีการแปลซ้ำ โดยใช้ทฤษฎีการประเมินการแปลของคาทารินา ไรส์ ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ปัจจัยสำคัญในมิติวัฒนธรรมปฏิบัติที่ส่งผลต่อความแตกต่างของการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ เป็นภาษาไทยทั้งสองสำนวน ก็คือ ปัจจัยด้านเวลาที่แปล ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความแตกต่างของกลวิธีการแปลและการใช้ภาษาในสำนวนแปลทั้งสองสำนวน ดังจะเห็นได้จากการสรรคำเพื่อพรรณนาความโดยสัมพันธ์กับมิติเวลาที่แวดล้อมการแปล และการทับศัพท์ในช่วงก่อนและหลังการมีหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ การปรับหรือไม่ปรับรูปประโยคกรรมวากให้เป็นกรรตุวากก็สัมพันธ์กับการยอมรับรูปประโยคกรรมวากในภาษาไทยเมื่อเวลาผ่านไปและส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างสำนวนแปลทั้งสองสำนวนด้วย

นอกจากนี้ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัยอันสัมพันธ์กับผู้แปลยังส่งผลต่อความแตกต่างของสำนวนแปลทั้งสองสำนวนด้วย โดยเฉพาะแนวการแปลที่ผู้แปลแต่ละสำนวนยึดเป็นแนวปฏิบัติ ข้อจำกัดเชิงอัตวิสัยดังกล่าวส่งผลต่อกลวิธีการแปลและการใช้ภาษาในสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ สอดคล้องกับข้อค้นพบของธงชัย แซ่เจี๋ย (2565) ที่กล่าวถึงตอนต้น ทั้งยังตอกย้ำว่า “ผู้แปล” คือผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดงานแปลจากภาษาต้นทางมาสู่ผู้อ่านภาษาปลายทางหรือภาษาแปล

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมที่แปลเป็นภาษาไทยมากกว่าหนึ่งสำนวนแล้ว พบว่า งานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยบางเรื่องที่มีมาก่อนหน้าในแง่ที่ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างของผู้แปลส่งผลต่อบทแปล กล่าวคือการที่ผู้แปลยึดแนวปฏิบัติในการแปลแตกต่างกันดังได้กล่าวมาแล้วทำให้กลวิธีการแปลและ

การใช้ภาษาในสำนวนแปลภาษาไทยสองสำนวนในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ มีความแตกต่างกัน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ เรืองมานะ (2546) ขวัญใจ เลขะกุล (2551) สุวิจิ จันทรรักษ์ (2556) และเกศราลักษณ์ ไพบุญย์กุลสิริ (2557) ที่ค้นพบว่า กลวิธีการแปลและการใช้ภาษาของผู้แปลทำให้การถ่ายทอดความหมายและการรักษาความหมายแตกต่างกัน และนั่นยืนยันว่า ผู้แปล กลวิธีการแปล และความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบทต้นฉบับและตัวบทฉบับแปล เป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดตัวบทแปลให้ได้อรรถรสสำหรับผู้อ่านภาษาไทย

ความแตกต่างของสำนวนแปลภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์ อันเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังที่กล่าวข้างต้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาวรรณกรรมแปลในแง่ที่แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านเวลาที่แปลและอัตวิสัยของผู้แปลย่อมส่งผลต่อการแปลและความแตกต่างของสำนวนแปลที่แปลต้นฉบับเรื่องเดียวกัน การเรียนการสอนและการศึกษาวรรณกรรมแปลสามารถนำปัจจัยดังกล่าวมาใช้พิจารณาตัวบทแปลได้อีก ทฤษฎีของคาทารินา ไรส์ยังเสนอปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ปรากฏในสำนวนแปลภาษาไทยของนวนิยายเรื่อง 1984 ปัจจัยเหล่านั้นสามารถนำไปศึกษาวรรณกรรมแปลเรื่องอื่น ๆ ให้รอบด้านมากขึ้นได้ นอกจากนี้ ในแง่ของการทำงานแปล บทความนี้ยังชี้ชวนให้ผู้สนใจทำงานแปลได้ตระหนักว่า การใช้ภาษาในฉบับแปลสัมพันธ์กับทั้งตัวผู้แปลและปัจจัยต่าง ๆ ที่แวดล้อมการแปล ทั้งยังส่งผลต่อความเข้าใจของผู้อ่านด้วย ผู้ทำงานแปลจึงควรพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านเพื่อให้ฉบับแปลสื่อความหมายได้เทียบเท่ากับการสื่อความหมายที่ผู้เขียนต้นฉบับต้องการ

เอกสารอ้างอิง/References

- เกศราลักษณ์ ไพบูลย์กุลสิริ. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบการแปลเรื่อง *The Picture of Dorian Gray* ของ Oscar Wilde จากสำนวนการแปลของ อ.สนิทวงศ์ และ กิตติวรรณ ชิมตระการ [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- ขวัญใจ เลขะกุล. (2551). การแปลนวนิยายเรื่อง *pride and prejudice* ของ Jane Austen: การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนของ “จูเลียต” และสำนวนของ “แก้วคำทิพย์” [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository.
- โชคชัย ศรีรักษา. (2565). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทัศน์*, 5(1), 23-37.
- ธงชัย แซ่เจี่ย. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการแปลในระดับประโยค: กรณีศึกษาการแปลนวนิยายเรื่อง 1984 ของจอร์จ ออร์เวลล์. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 24(1), 137-149.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2561). อำนาจกับการขบถ. ใน ปิยะวิทย์ เทพอำนวยกุล (บรรณาธิการ), *หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่* (น. 399-430). สมมติ.
- พงศกร. (ม.ป.ป.). *เหม เวชกร. อ่านเอา (ANOWL)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563, จาก <https://anowl.co/anowlrod/readclassic/part27/>
- วิไลลักษณ์ เรืองมานะ. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแปลเรื่อง *ความพยายาม* สำนวนแม่วัน กับสำนวน ว.วินิจฉัยกุล [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหิดล]. หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิษณุ กอปรสิริพัฒน์. (2548). *การแปลตามหลักภาษาศาสตร์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาบันภาษาไทย. (2561). *บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 5: กระบวนการคิดและการเขียนร้อยแก้ว*. กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สถาบันภาษาไทย.
- สัญญาวิ สายบัว. (2560). *หลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (18 พฤษภาคม 2563). *การทับศัพท์*. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. https://www.orst.go.th/iwfm_list.asp?i=0040002104011001%2F63ERJ5716056

- สุจี จันทรรักษ์. (2556). *ภาษากับเพศสภาพในการแปล: กลวิธีการแปลของนักแปลเพศหญิง และเพศชายจากบทประพันธ์เรื่อง “Windmills of the Gods” โดย Sidney Sheldon* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2542). *ภาษาในสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ออร์เวลล์, จี. (2557). *หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่* (พิมพ์ครั้งที่ 4, รัศมี เผาเหลืองทอง และ อำนวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์, ผู้แปล). สมมติ. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1949).
- ออร์เวลล์, จี. (2561). *1984 มหานครแห่งความคับแค้น* (สรวงอัปสร กลิกรานันท์, ผู้แปล). แอร์โรว์ คลาสสิกบุ๊กส์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1949).
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2548). *หลักภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). ไทยวัฒนาพานิช.
- Gurcaglar, S. T. (2008). Retranslation. In M. Baker and G. Saldanha (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (2nd eds., pp. 233-236). Routledge.
- Hanna, S.F. (2006). *Towards a sociology of drama translation: A Bourdieusian perspective on translations of Shakespeare’s great tragedies in Egypt* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Manchester.
- Orwell, G. (1992). *Nineteen eighty-four*. David Campbell.
- Reiss, K. (2014). *Translation Criticism – The Potentials and Limitations* (E. F. Rhodes, Trans.). Routledge.